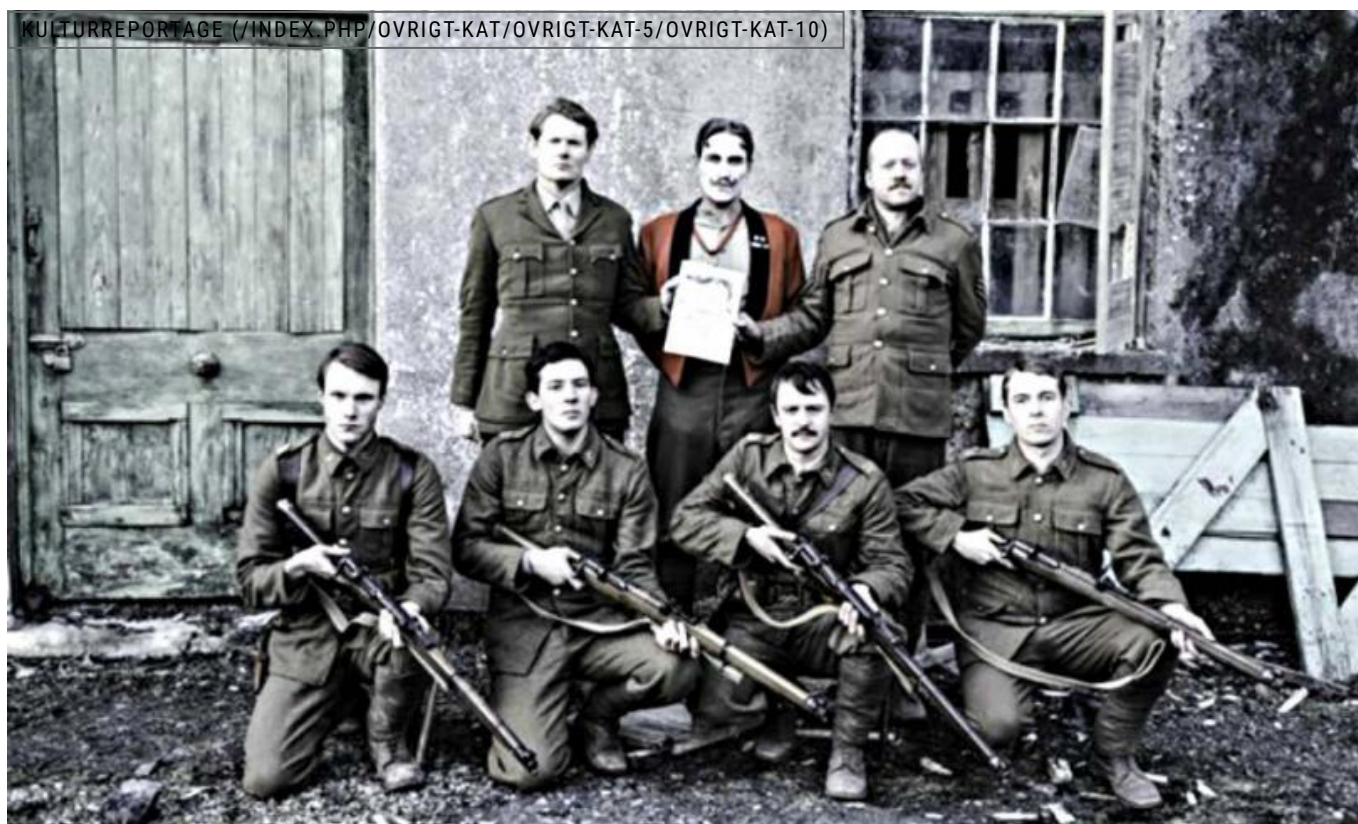

"Vi har lyckats hitta en tryckerimaskin..." (/index.php/ovrigt-kat/ovrigt-kat-5/ovrigt-kat-10/21793-vi-har-lyckats-hitta-en-tryckerimaskin)

ANDERS OLOFSSON (/INDEX.PHP/SINGLE-CONTACT) / REPORTAGE (/INDEX.PHP/MER/REPORTAGE) / PUBLICERAD 25 AUGUSTI 2016

(/index.php/ovrigt-kat/ovrigt-kat-5/ovrigt-kat-10/21793-vi-har-lyckats-hitta-en-tryckerimaskin)

Vad har en gammal engelsk soldattidning från första världskriget med Brexit-omröstningen att göra? Och finns det en osynlig förbindelse mellan enskilda medlemmar av den brittiska officerskåren och dadaismen? I år firar legendariska The Wipers Times 100 år, bland annat genom att återuppstå i tysk version.

Annons:

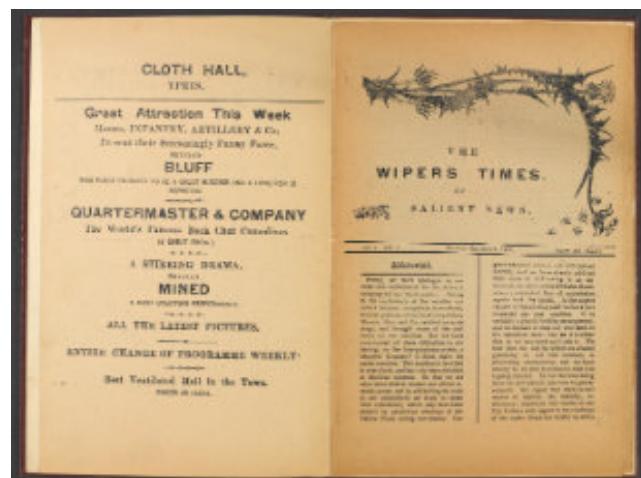

Om The Wipers Times

I februari 1916 hade första världskriget rasat i ett och ett halvt år. De miljontals unga män som entusiastiska begivit sig mot fronten på sensommaren 1914 med löftet att kriget skulle vara över lagom till jul hade sett två jular passera – om de över huvud taget fortfarande var i livet. Frontlinjen i Frankrike och Belgien hade stelnat i ett utdraget skyttegravskrig som varje dag krävde tusentals liv, även om inga offensiva operationer pågick.

Ypres

I Flandern, inte långt från den engelska kanalkusten, hade brittiska trupper lyckats etablera en inbuktning i de tyska linjerna med staden Ypres (Ieper på flamländska) som bas. Olyckligt nog var inbuktningen belägen i låglänt terräng, medan tyskarna behärskade samtliga höjder som omgav den. Det gav de tyska artilleristerna och prickskyttarna i stort sett obehindrat skottfält och möjlighet att i detalj följa fiendens rörelser kring Ypres.

The Wipers Times

Den chockade premiärministern beordrar 007 att genast gräva fram och se till att sprida alla antityska skrönor som går att hitta, från hur hunnerna äter småbarn till hur det tyska fotbollslandslaget fuskat vid alla straffsparksläggningar under de senaste tusen åren. Brexit-sidan måste vinna till varje pris. Nu vet vi hur det gick. Om Fritz Times medverkade eller ej må vara osagt. Men Frank Roberts och Jack Pearces skapelse The Wipers Times framstår likväl, med hundra år i backspegeln, som en humanismens fyrbåk i tider när mörkret faller över Europa.

leper i ruin 1919

För de brittiska generalerna hade det mest förnuftiga varit att dra tillbaka sina trupper till en rätare försvarslinje, men rädslan var stor för att detta skulle medföra att den tyska armén hamnade ännu ett stycke närmare hamnarna vid kanalkusten, som var nödvändiga för att britterna skulle kunna försörja sina arméer med livsmedel, vapen, ammunition, sjukvårdsutrustning och –inte minst – ersättningsmanskaper i takt med att förlusterna vid fronten ökade.

Annons:

Allt detta gjorde inbuktningen vid Ypres – kort och gott kallad "the Salient" av soldaterna – till en sällsynt obehaglig plats. Att under dagtid röra sig ovan marknivå var liktydigt med självmord. Den gamla medeltidsstaden Ypres med sin vackra klädesvävarhall från 1300-talet var redan lagd i ruiner, och i källarhål och jordkolor hukade de brittiska soldaterna under den tyska beskjutningen.

Jordkolor var för övrigt en raritet, eftersom artillerigranaterna förstört traktens sinnrika dräneringssystem och därigenom förvandlat landskapet till ett hav av lera. Vid dålig väderlek var det till och med vanligare att soldater drunknade än att de sköts till döds. Som om inte det räckte experimenterade de krigförande gladeligen med nya helvetesvapen som giftgas, underjordiska minor och eldkastare, allt för att söka driva bort motståndaren. Att behålla sin mentala sundhet vid Ypres var en heltidssysselsättning för soldaterna.

The Wipers Times

Mitt i detta systematiserade vansinne föddes mot alla odds en av första världskrigets – och kanske alla krigstidernas – mest geniala litterära publikation. I februari var en grupp soldater ur regementet Sherwood Foresters under ledning av kapten Fred Roberts upptagna med att söka igenom ruinerna i Ypres på jakt efter material som skulle kunna användas för att förstärka väggarna i de vattensjuka skyttegravarna. Bland allt skräp stötte man oväntat på en tryckpress som lämnats kvar av någon för länge sedan evakuerad ägare.

Roberts var utbildad gruvingenjör, och hade ett brinnande intresse för alla tekniska möjningar. Hans sergeant, som arbetat som tryckare i det civila livet, tog en titt på fyndet och konstaterade att, jovisst, det skulle gå att få tryckpressen i funktionsdugligt skick. Tillsammans med en officerskollega, löjtnant Jack Pearce, fick Roberts en snilleblix: Varför inte ge ut en tidning, skriven av soldaterna för soldaterna? Titeln var given, The Wipers Times ("Wipers" var de brittiska soldaternas sätt att uttala "Ypres"). Första numret kom ut lördagen den 12 februari, och i sin ledare skriver Fred Roberts: "Having managed to pick up a printing outfit (slightly soiled) at a reasonable price, we have decided to produce a paper. There is much that we would like to say in it, but the shadow of censorship enveloping us causes us to refer to the war, which we hear is taking place in Europe, in a cautious manner".

Roberts torra men knivskarpa humor lade ribban för The Wipers Times, men tidningar som skämtade om kriget var ingen ovanlighet. Exempelvis den ärevördiga "Punch" hade under sin redaktör Owen Seaman försökt att ironisera över kriget, dock utan större framgång. Soldaterna som läste den kände inte igen sig och storknade av de patriotiska tirader som garnerade de i och för sig ofta träffsäkra skämtteckningarna. Överhuvud taget såg männen i skyttegravarna med skepsis, för att inte säga förakt, på hemmapressens skildringar av kriget. Det fanns med andra ord en "marknad" för publikationer gjorda för soldater av soldater.

Många sådana så kallade "trench rags", skyttegravsblaskor, kom och gick, men bara The Wipers Times har förblivit i levande minne, något som är ännu mer remarkabelt med tanke på att både Roberts och Pearce mer eller mindre försvann ur historien i och med krigsslutet. (Roberts ville gärna fortsätta som publicist men misslyckades, emigrerade till Kanada och tog upp sitt gamla yrke i gruvindustrin. Pearce flyttade till Argentina och öppnade ett hotell.) The Wipers Times kom ut med hela 23 nummer, en bedrift med tanke på att Roberts och Pearce ju faktiskt var officerare som till vardags ledde sina trupper i strid, så framgångsrikt att bägge dekorerades för tapperhet. Under hela utgivningstiden bytte The Wipers Times namn ett flertal gånger, vilket avspeglade Sherwood Foresters förflyttningar utmed frontlinjen. The Wipers Times efterträddes av The New Church Times, som efterträddes av The Kimmel Times och The Somme Times, bägge efterträdda av The B.E.F. Times. De två sista numret av tidningen utkom när vapenstilleståndet infallit i november 1918, och har den passande titeln Better Times.

Vad som säkrade framgången för The Wipers Times är kanske svårt att begripa för en läsare som ögnar igenom spalterna hundra år senare. Många av skämten har en intern prägel, och bygger på ordlekar med militära förkortningar och soldatslang. Den som exempelvis inte vet att Mr Crump och Mrs Minnie refererar till soldaternas smeknamn på tyska granattyper missar med andra ord en del, liksom de som inte är familjära med klassisk engelsk poesi. Men kan man sin Shakespeare, Shelley, Browning och Kipling blir man rikligt belönad. Framför allt Kipling är en

återkommande måltavla för redaktörernas vassa pennor. Kiplings dikt "If", betraktad som det kanske främsta uttrycket för den brittiska stoicism som sammanfattas med begreppet "stiff upper lip" får en speciell överhalning. Så här lyder slutet av Kiplings dikt:

If you can talk with crowds and keep your virtue,
Or walk with Kings—nor lose the common touch,
If neither foes nor loving friends can hurt you,
If all men count with you, but none too much;
If you can fill the unforgiving minute
With sixty seconds' worth of distance run,
Yours is the Earth and everything that's in it,
And—which is more—you'll be a Man, my son.

I Roberts/Pearces parafraas ser slutet ut så här:

If you can hang on just because you're thinking
You haven't got one chance in ten to live
So you will see it through, no use in blinking
And you're not going to take more than you give,
If you can grin at last when handing over,
And finish well what you have well begun,
And think a muddy ditch a bed of clover,
You'll be a soldier one day, then, my son.

Roberts och Pearce

Merparten av materialet i The Wipers Times författades av Roberts och Pearce själva, men andra bidragsgivare var välkomna. Poeten Gilbert Frankau och dramatikern R.C. Sherriff deltog regelbundet med texter, och E.J. Couzens gravyr av den haklöse plutonsofficeren med alltför korta byxor som frågar sig "Am I as offensive as I might be" blev tidningens galjonsfigur. Men en stor del av de dikter – och de är många – som publicerades var inskickade av meniga soldater. De litterära kvaliteterna hos dessa alster varierar, men når sällan upp till redaktörernas flyhänta versmakeri. Undantag finns dock. I numret från den 20 mars 2016 förekommer dikten "To my chum". Versmått och ordval haltar, men den är gripande i sin enkelhet, denna dikt skriven av en okänd soldat som förlorat sin bästa vän.

Just one more cross by strafed roadside,
With it's G.R.C., and a name for guide,
But it's only myself who has lost a friend,
And though I may fight through to the end,
No dug-out or billet will be the same,

All pals can only be pals in name,
 But we'll all carry on till the end of the game
 Because you lie there.

THE
WIPERS TIMES.
 OR
 SALIENT NEWS.

No 3. Vol. I. Monday 6th March, 1916. PRICE 200 FRANCS.

Are you tired of that hum-drum Existence
 —The Existence that Kills—
 IF SO
**JOIN THE NEW AND GORGEOUSLY APPOINTED
 NIGHT CLUB**
 (NEXT DOOR TO HOTEL DES RAMPARTS.)
 And Lead a Gay and Fast Life.

—o—o—o—o—

MANY DARING INNOVATIONS.

—o—o—o—o—

All The Best People Go There.

Här balanserade Roberts och Pearce på en knivsegg, och det är tveksamt om censuren skulle ha tillåtit publiceringen av en sådan "defaitistisk" dikt i någon av tidningarna ämnade för hemmafronten. Men redaktörerna för The Wipers Times hade anhängare bland det högre befälet, så deras publicistiska frifräseri fick pågå utan ingripanden. Detta kan tyckas märkligt, eftersom tidningen firar sina största triumfer som sarkastisk, vitrioldrypande satir över militär byråkrati och dito dumhet. En återkommande vinjett är "Intelligence Summary", fejkade sammanfattningar av underrättelserapporter. Så här låter det den 25 december 1916:

4.10 pm – Four sandbags in our frontline damaged by T.M. fire. A Court of Inquiry to fix the responsibility for placing them there.

9.50 pm – Strange noise heard near, sounded like an ostrich in the Bosche trenches munching glass. Or a train.

2.50 am – One of the patrols brought in a pink garter, whereby an important identification has been established.

Men även hemmapressen får sin släng av slevan, med artiklar författade av fejkade bylines som refererar till kända skribenter i tidningar som Daily Mail, män som skildrade kriget utan att en enda gång ha besökt fronten. Speciellt Daily Mails pompöse krigskorrespondent Beach Thomas utsätts för löje. I The Wipers Times heter han Teech Bomas, och levererar regelbundet storslagna skildringar av hur de tappra brittiska soldaterna anfaller till lärkornas sång, burna av osynliga vingar och med understöd av stridsvagnar och ubåtar (sic!), alltmedan de belgiska bönderna hurrar för sina befriare med den nedgående solen som fond. Även "skrisbordsgeneralen" Hilaire Belloc, som skrev om kriget för tidskriften Land and Water, förlöjligas under den påhittade bylinen Belary Helloc.

I numret från den 26 februari 1916 förklarar Belary Helloc via diverse räkneoperationer att Tyskland som mest kan ha 15 soldater kvar på västfronten. "This number I maintain is not enough to give them even a fair chance of resisting four more big pushes, and hence the collapse of the Western Campaign", avslutar han segervisst. Man sätter dock skrattet i vrångstrupen när man betänker att den brittiska generalstaben under hela kriget faktiskt ägnade sig åt mer eller mindre avancerade räkneoperationer för att söka fastställa hur många soldater fienden hade till förfogande. För det mesta med samma felaktiga resultat som Belary Helloc.

Mycket av materialet i The Wipers Times av vinjetterat på samma sätt som hos tidningarna riktade till hemmafronten. Således har man både kontaktannonser ("Major, under 40, strong, tall and slightly war-worn, but has taken no prizes in beauty competitions, would like to meet young and lively widow"), en modespalt och insändare ("Sir, whilst on my nocturnal rambles along the Menin Road last night, I am prepared to swear that I heard the cuckoo"). Man har också en spalt med rubriken "Things We Want to Know", där redaktionen söker svar på kniviga frågor som:

1 – Who discovered the Salient.

2 – Why.

En av de mest framträdande inslagen i The Wipers Times är de påhittade annonserna, som först användes som spaltutfyllnad men snabbt kom att utvecklas till en egen konstart. Mest känd är den stora annonsen från den 31 juli 1916, när det blodiga slaget vid Somme rasade för fullt:

Are you a victim of optimism? You don't know? Ask yourself the following questions:

1 – Do you suffer from cheerfulness?

2 – Do you wake up in a morning feeling that all is going well for the Allies?

3 – Do you sometimes think that the war will end within the next twelve months?

4 – Do you believe good news in preference to bad?

5 – Do you consider our leaders are competent to conduct the war to a successful issue?

If your answer is "yes" to anyone of these questions then you are in the clutches of that dread disease.

We can cure you! Two days spent at our establishment will effectually eradicate all traces of it from your system.

Andra annonser försöker sälja ett kombinerat paraply och avbitartång (så att bäraren inte behöver riskera att förkyla sig när kan kapar taggråd i ingenmansland), eller försäkringar som skyddar mot angrepp från ubåtar kring Ypres (en drift med de ständiga översvämningar som drabbade de brittiska skyttegravarna). Eller så annonserar man kultur- eller sportevenemang av typen "Second autumn Polygon race meeting" med möjligheten att vinna "The von Arnim plate" eller "Crown princes plate". Samtliga referenser handlar i detta fall om de blodiga striderna sista veckan i september 1917, när britterna försökte förbättra sin position kring Polygon Wood, ett avsnitt av fronten öster om Ypres. Anfallet kostade dem 15 000 man i döda och sårade.

Cabaret Voltaire

Hugo Ball performing at Cabaret Voltaire in 1916

Sedan krigsslutet 1918 har ett antal faksimilutgåvor av The Wipers Times kommit ut i bokform, den senaste så sent som 2013, till stor del beroende på att BBC samma år producerade en spelfilm om tidningen och dess upphovsmän. Men inte mycket har skrivits om The Wipers Times,

trots att tidningen sannolikt bättre än någon annan samtida publikation fångar förändringen av den brittiska samhällsmoralen under åren 1914-18, från stillsam optimism till svartsynt stoicism. Man kanske måste vara en utomstående för att till fullo inse vilken roll The Wipers Times spelar i en bredare kulturell kontext. De fåtaliga brittiska skribenter som kommenterat den har oftast dragit paralleller till en inhemsk satirtradition, från Hogarth och Cruikshank till Punch. Men i majnumret 2014 av Art in America tar den amerikanska konstnären Mary Reid Kelley ett djärvare grepp. Hon läser The Wipers Times som en parallell till vad dadaisterna Tristan Tzara, Hugo Ball och Jean Arp sysslade med i Zürich exakt samtidigt (både Cabaret Voltaire och The Wipers Times såg dagens ljus 1916). För bägge föddes den kritiska distansen till samtidskulturen ur övertygelsen om att den vardagliga verkligheten alltid i grund och botten är absurd, om bara man anstränger sig att betrakta den lite noggrannare.

Även om Roberts och Pearce knappast var ute efter att, som dadaisterna, spränga kulturen i bitar, så var de garanterat på det klara med att de verktyg som kulturen utrustat männen i skyttegravarna med på inget sätt förmådde bearbeta upplevelserna av det industrialiserade krigets helvete. Här, menar Mary Reid Kelley, går det en spikrak linje från dadaisterna och The Wipers Times fram till moderna vedersakare av den brittiska kulturen och mentaliteten som Monty Python. (Kanske är det här händelse som ser ut som en tanke att Monty Python-medlemmen Michael Palin spelar en av rollerna i BBC-filmen om The Wipers Times).

Och visst har historien sin egen ironi. Några månader före den brittiska folkomröstningen om Brexit publicerade den tyska dagstidningen Die Welt en egenproducerad faksimilutgåva av The Wipers Times med namnet Fritz Times. Nick Roberts, sonsonen till Fred Roberts, var en av skribenterna. I ledaren uppmanar redaktören briter att rösta för ett fortsatt medlemskap i unionen, helt enkelt därför att tyskar och briter behöver varandra. Inte minst eftersom Storbritannien – som tyskarna ser saken – är den enda garanten för att den utslätade, globaliserade kokkonsten inte ska ta över världen.

Med Tyskland som partner kommer man att kunna fortsätta servera haggis och Mars-choklad som friterats i samma olja som fish and chips. Men framför allt behöver Europa den brittiska humorn: "Experts are warning that if the UK withdraws from its pan-european responsibility for humour, Germany is likely to sink into chaos and depression".

Givetvis finns en parafra på "Are you a victim of optimism"-annonser med, men denna gång är det EU-kommissionen som utlovar botemedel mot varje tecken på optimism. Under en av de roligaste vinjetterna, "The love that dare not speak its name", avlyssnar vi ett fiktivt samtal mellan den brittiske premiärministern och hans toppagent 007 om problemet att tyskarna i själva verket älskar briter, och därför vill fortsätta vara partners med dem i EU.

Den chockade premiärministern beordrar 007 att genast gräva fram och se till att sprida alla antityska skrönor som går att hitta, från hur hunnerna äter småbarn till hur det tyska fotbollslandslaget fuskat vid alla straffsparksläggningar under de senaste tusen åren. Brexit-sidan måste vinna till varje pris. Nu vet vi hur det gick. Om Fritz Times medverkade eller ej må vara osagt.

Men Frank Roberts och Jack Pearces skapelse The Wipers Times framstår likväl, med hundra år i backspeglin, som en humanismens fyrbåk i tider när mörkret faller över Europa.

Anders Olofsson

Klicka här för att söka efter böcker hos Bokus apropå den här artikeln.

Varje köp via denna länk stödjer TK. (http://clk.tradedoubler.com/click?p=362&a=1277735&g=17415644&url=http://www.bokus.com/cgi-bin/product_search.cgi?ac_used=no&search_word=The+Wipers+Times+)

Klicka här för att söka efter artiklar hos CDON.com apropå den här artikeln.

Varje köp via denna länk stödjer TK. (<http://clk.tradedoubler.com/click?p=46&a=1277735&url=http://cdon.se/search?q=The+Wipers+Times>)